

Nr 189.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Stockholms luftvärnsregementes förläggning; given Stockholms slott den 2 mars 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld fråga om Stockholms luftvärnsregementes förläggning samt anför härutinnan följande.

Enligt 1936 års försvarsordning ingick luftvärnsartilleriet i organisatoriskt hänseende i artilleriet.

1941 års försvarsutredning föreslog, att luftvärnsartilleriet skulle utbrytas och bilda ett särskilt truppslag, luftvärnet. I samband därmed föreslog utredningen, att Stockholms luftvärnsregemente, som var provisoriskt förlagt till f. d. Göta livgardes kasern i Stockholm, skulle flyttas till plats i huvudstadens närhet, där nytt kasernetablissemment borde uppföras för regementet. Utredningen beräknade byggnadskostnaderna för etablissemmentet till 9 250 000 kronor och kostnaderna för förvärv av erforderlig mark till 700 000 kronor. Utredningen förutsatte, att ett batteri från Stockholms luftvärnsregemente skulle detacheras till Gotland och underställas chefen för Gotlands artillerikår.

Vid anmälan av *propositionen 1942: 210* tillstyrkte jag i allt väsentligt vad försvarsutredningen föreslagit i fråga om luftvärnets organisation men förordade, att med uppförande av nytt etablissemment för Stockholms luftvärnsregemente skulle anstå till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47.

Riksdagen (skrivelse 1942: 374) fann icke anledning till erinran mot vad sålunda anförts.

Stockholms luftvärnsregemente (Lv 3) är alltjämt förlagt till f. d. Göta livgardes kaserner i Stockholm och är för sina övningar huvudsakligen hänvisat till Ladugårdsgårde samt — i vad avser skjututbildningen — till den för regementet och luftvärnsskjutskolan gemensamma övningsplatsen å Väddö.

Behovet av mark för civila ändamål har aktualiserat frågan om ianspråktagande av f. d. Göta livgardes kasernområde m. m.. Då en förutsättning härför är, att nytt kasernetablissemment iordningställes för luftvärnsregementet å annan plats, har under hand uppdragits åt arméns fortifikationsförvaltning att verkställa utredning rörande lämplig förläggningsplats för regementet samt rörande byggnadskostnader och kostnader för erforderligt markförvärv m. m.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* i ämnet anført, att förvaltningen låtit preliminärt beräkna kostnaderna för regementets förläggande till följande tre platser, nämligen dels ett område söder om Ullnasjön, omkring 2 mil nordost om Stockholm, dels ett område omkring Görvalns herrgård, cirka 2,5 mil nordväst om huvudstaden, och dels det så kallade Tegelhagsområdet å Järvafältet. Sedermera har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 20 februari 1945 anført i huvudsak följande.

Till fullföljande av den tidigare påbörjade utredningen rörande Stockholms luftvärnsregementes förläggning hade förvaltningen låtit verkställa en beräkning av byggnadskostnader m. m. beträffande de i medelsäskan-

dena angivna tre alternativen. Emellertid hade på uppdrag av arméchefen undersökningarna utsträckts att omfatta jämväl ett fjärde alternativ, nämligen förläggning av regementet till ett område invid Norrtälje stad, vilket område arméchefen efter verkställd rekognoscering funnit ur militär synpunkt godtagbart. Fortifikationsförvaltningen hade funnit ifrågavarande område vara väl lämpat såsom kasernområde, varjämte med Norrtälje stad förda förhandlingar utvisat, att staden vore villig ikläda sig vissa åtaganden, därest regementet förlades dit.

Sedan arméchefen i skrivelse till fortifikationsförvaltningen den 5 februari 1945 tillstyrkt regementets förläggande till Norrtälje, hade förvaltningen återupptagit och fullföljt förhandlingarna med stadens representanter samt den 19 och den 20 februari 1945 med stadens drätselkammare, under förbehåll av Kungl. Maj:ts samt stadsfullmäktiges i Norrtälje godkännande före den 1 juli 1945, träffat avtal för reglering av vissa med regementets förläggning till staden sammanhängande frågor. Avtalet innebure i huvudsak följande.

Staden överlåter till kronan utan ersättning ett inom stadens jurisdiktionsområde beläget, staden tillhörigt område, kallat Lommarskogsområdet, om cirka 36 hektar, därav cirka 3 hektar vattenområde. Vidare anskaffar staden och överlåter till kronan utan ersättning ett område om cirka 247 hektar, kallat Nordronaområdet. Staden förvärvar slutligen och överlåter till kronan ett område kallat Mellingeholmsområdet om cirka 295 hektar, därav cirka 73 hektar vattenområde. För överlåtelsen till kronan av sistnämnda område erlägger kronan till staden en summa motsvarande två tredjedelar av vad staden visar sig ha i köpeskillningar erlagt för området, dock högst 150 000 kronor. Mark, som staden icke kan på rimliga villkor förvärva, exproprieras av kronan. Av sammanlagda kostnaden för sistnämnda markförvärv genom köp och expropriation skall på kronan slutligt falla ett belopp av högst 150 000 kronor. Staden förbehålles rätt att tillgodogöra sig virke, som utfaller vid avverkningar för kronans anläggningar, ävensom viss annan avverkningsrätt. Staden upplåter slutligen till kronan utan ersättning nyttjanderätt till tre för utbildning i avståndsmätning m. m. avsedda områden å de i staden belägna så kallade Södra bergen. Staden åtager sig vidare, därest kronan före den 1 juli 1945 så påfordrar, att ombesörja och bekosta framdragande av vattenledning till gränsen för den till kronan överlåtna marken ävensom anläggande av tryckstegringsanordning samt mätarkammare med vattenmätare. Kronan erlägger till staden ett vattenpris av 20 öre per kubikmeter. Därest kronan icke påfordrar, att staden utför ovannämnda anläggning och staden sålunda icke åsamkas några kostnader härför, skall den del av kostnaden för förvärvet av Mellingeholmsområdet, som enligt vad ovan sagts må slutligen falla på kronan, minskas med 20 000 kronor och förty utgöra högst 130 000 kronor. Staden är även villig att bekosta vissa närmare angivna vägarbeten. Slutligen åtager sig staden att garantera att vid vissa i avtalet angivna tidpunkter sammanlagt 151 lägenheter av varierande storlek finnas att i staden till där gängse hyrespriser tillgå för regementets icke kasererade personal.

Kostnaderna — beräknade enligt prisläget den 1 juli 1944 — för de fyra undersökta alternativen ha av fortifikationsförvaltningen angivits enligt följande.

	Tegelhagen	Görväln	Ullna	Norrtälje
Markförvärv	—	1 725 000	575 000	130 000
Kasernanläggning:				
Byggnader	11 232 000	11 181 000	11 717 000	10 881 000
Utvändiga arbeten	3 290 000	3 725 000	3 380 000	2 945 000
Mobiliseringscentraler:				
Fältförband	1 220 000	1 220 000	1 220 000	1 089 000
Lokalförsvarsförband (utöver nuvarande anläggning)	665 000	665 000	665 000	665 000
Administration	983 000	999 000	1 008 000	930 000
Summa	17 390 000	19 515 000	18 565 000	16 640 000

Beträffande de tre första alternativen har fortifikationsförvaltningen anfört i huvudsak följande.

Förläggning av regementet till *Tegelhagsområdet* torde, såsom framgår av vad förut sagts, komma att ur kostnadssynpunkt bliva förhållandevis fördelaktig. Det nämnda områdets lämplighet såsom förläggningsplats har tidigare varit föremål för prövning i samband med frågan om förläggning av Göta pansarlivgarde. I propositionen nr 318 till 1943 års riksdag i berörda fråga uttalade föredragande departementschefen, att en ytterligare koncentring av truppförband till det relativt begränsade Järvafältet av många skäl vore mindre önskvärd. Dessa skäl torde i viss utsträckning även få anses gälla för luftvärnsregementet. Sedan enligt beslut av 1944 års riksdag infanteriets och kavalleriets officersaspirantskolor skola förläggas till egendomen Rådan, kommer Järvafältet att i ökad utsträckning tagas i anspråk för övningsändamål. Slutligen är att märka, att detta alternativ icke kunnat godtagas av försvarsstaben.

Vad angår *Görvälnområdet* torde detta av de föreslagna alternativen bli va det ur kostnadssynpunkt ofördelaktigaste. Vid regementets förläggande till Görväln skulle de slottsliknande byggnaderna å Görvälns gård ingå i kasernanläggningen, något som — ehuru medförande viss besparing å byggnadskostnaderna — torde få anses mindre lämpligt, emedan byggnaderna likväl komma att ställa sig dyrbara i förhållande till användbarheten. Utanför området skulle ganska omfattande väganläggningar bli erforderliga. Vissa svårigheter torde vidare komma att uppstå för regementets personal att skaffa lämpliga bostäder inom icke alltför långt avstånd från förläggningsplatsen.

Vad därefter angår *Ullnaområdet* uppgå de beräknade kostnaderna för markförvärv, byggnader m. m. till cirka 18,5 miljoner kronor. Fortifikationsförvaltningen har med hänsyn till närbelägenheten av den till Hägernäs förlagda Roslagens flygflottilj inhämtat yttrande från flygförvaltningen, huruvida från dess sida någon erinran vore att göra mot regementets för-

läggande till Ullnaområdet. Med anledning därav har flygförvaltningen framhållit, att nämnda flygflottilj vore utrustad med sjöflygplan samt att det vore synnerligen önskvärt att en övergång till landflygplan komme till stånd. En förutsättning därför vore att ett flygfält kunde anordnas i närheten av Hägernäs. Verkställda undersökningar hade givit till resultat, att den enda plats, där efter nuvarande förhållanden ett godtagbart flygfält kunde erhållas, vore området mellan Ullnasjön och Hägernäsviken. Med hänsyn därtill ansåge flygförvaltningen det vara olämpligt att förlägga luftvärnsregementet till det föreslagna området vid Ullna, enär därigenom utförandet av flygfältet komme att i det närmaste omöjliggöras. — De svårigheter med avseende å bostadsanskaffningen som ovan berörts i fråga om Görvälnalternativet torde kunna beräknas komma att uppstå i minst samma utsträckning, därest regementet komme att förläggas till Ullna.

I fråga om de fördelar och olägenheter, som kunna beräknas följa av regementets förläggning till *Norrtälje*, har förvaltningen anfört följande.

Genom förenämnda avtal med Norrtälje stad åtager sig staden att till kronan på vissa villkor överlämna två särskilda områden, det ena — bestående av Lommarskogs- och Nordronaområdena — avsett till huvudsakligen förläggningsområde, och det andra — Mellingeholmsområdet — avsett till övningsområde. Båda dessa områden äro var för sitt ändamål mycket väl lämpade och förbindas med varandra genom allmän landsväg. Avståndet mellan områdena, cirka 1 kilometer, torde för regementet vara utan betydelse, detta så mycket mera som även förläggningsområdet är avsett att utnyttjas för vissa övningar, såsom pjäsexercis och riktningsovningar samt övningar till fots med mindre förband. Å samma område planeras även anläggande av bana för skjutning med infanterivapen samt korthållsbana. Inom området kan en ur luftskyddssynpunkt och i övrigt lämplig placering av i etablissemnet ingående byggnader åstadkommas. Å Nordronaområdets norra strand kan friluftsbad i sjön Lommaren anordnas utan större kostnader.

Å Mellingeholmsområdets södra del finnes en för utbildning i avståndsmätning lämplig höjd. Av den lämnade redogörelsen för innehållet i avtalet med staden framgår, att staden till kronan för enahanda ändamål upplåter nyttjanderätt till vissa områden å de så kallade Södra bergen inne i staden. Mellingeholmsområdet gränsar i söder till ett större skogsområde, vilket står under förvaltning av domänstyrelsen. Fortifikationsförvaltningen avser att med domänstyrelsen inleda förberedande förhandlingar i syfte att i händelse av regementets flyttning till Norrtälje tillförsäkra regementet dispositiönsrätt till detsamma för sina övningar.

Då det i Norrtälje finnes civilt flygfält, torde samverkan med flyg för det dagliga utbildningsarbetet lätt kunna ordnas.

Det torde vidare få betecknas som en stor fördel med förläggning till Norrtälje, att avståndet därifrån till luftvärnsskjutfältet å Väddö uppgår till endast cirka 4 mil, medan avståndet mellan Ullna och Görväln, å ena, och Väddö, å andra sidan, uppgår till cirka 9 respektive 12 mil.

Beträffande järnvägsförbindelsen mellan Stockholm och Norrtälje får förvaltningen framhålla, att denna består av smalspårig järnväg och måste betecknas såsom mindre god. Detta torde huvudsakligen äga betydelse för

persontrafiken. Nämnda olägenhet torde i viss mån uppvägas av god landsvägsförbindelse.

Vad angår skolförhållandena i Norrtälje får förvaltningen framhålla, att staden, som saknar läroverk, för närvarande låter utreda förutsättningarna för att få ett dylikt till stånd.

Sammanfattningsvis har fortifikationsförvaltningen anfört följande.

Tegelhagsalternativet synes med hänsyn till den stora anhopningen av truppförband på och invid Järvafältet icke böra komma i fråga.

Vidkommande alternativen Görväln och Ullna finner fortifikationsförvaltningen det vara ådagalagt, att å dessa platser en ur vissa synpunkter godtagbar förläggning av regementet skulle kunna erhållas. Med hänsyn till storleken av de beräknade kostnaderna för markförvärv och uppförande av kasernetablisement med mera ävensom — med avseende å Ullnaalternativet — vad flygförvaltningen i ärendet anfört, finner sig fortifikationsförvaltningen dock icke böra tillstyrka regementets förläggande till någon av dessa platser.

Vad slutligen angår förslaget att förlägga regementet till Norrtälje får fortifikationsförvaltningen framhålla, att den övningsterräng och det förläggningsområde, som där rekognoscerats, synas fylla alla de krav, som böra uppställas därpå. Den uppgörelse, som erhållits med Norrtälje stad, finner förvaltningen vara för kronan fördelaktig och jämväl ligga inom ramen för stadens prestationsförmåga. De beräknade preliminära kostnaderna för byggande av kasernetablisement m. m. äro för Norrtäljealternativet lägre än för något av de andra alternativen. Detta beror huvudsakligen därpå, att arbetslönerna enligt förstnämnda alternativ äro lägre än vid de övriga.

På grund av vad sålunda anförts och för övrigt i ärendet förekommit får fortifikationsförvaltningen tillstyrka, att regementet förläggas till Norrtälje.

Vidkommande kostnaderna för genomförande av förvärvet av Mellingsholmsområdet finner sig fortifikationsförvaltningen böra räkna med att regementets vattenförsörjningsfråga kan komma att lösas genom stadens försorg och att sålunda det belopp, som enligt avtalet med staden skall för sådant fall gäldas av kronan, 150 000 kronor, blir erforderligt. För bestridande av lagfartskostnader m. m. samt oförutsedda utgifter, som kunna uppkomma och vara av beskaffenhet att böra gäldas av anslaget för markförvärvet, finner sig förvaltningen böra beräkna ytterligare 5 000 kronor. Sammanlagt skulle sålunda erfordras högst 155 000 kronor för ändamålet.

Av de preliminärt beräknade kostnaderna för uppförande av kasernetablisement m. m., 16 510 000 kronor, finner fortifikationsförvaltningen ett belopp av 3 000 000 kronor för budgetåret 1945/46 vara erforderligt.

Under åberopande av det anförda har fortifikationsförvaltningen — såvitt här är fråga — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta, att Stockholms luftvärnsregemente skall förläggas till Norrtälje, ävensom för budgetåret 1945/46 anvisa *dels* till anskaffande av övningsterräng för regementet ett investeringsanslag av 155 000 kronor, *dels ock* till förläggningens ordnande ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Överbefälhavaren har tillstyrkt förslaget att förlägga Stockholms luftvärnsregemente till Norrtälje under förutsättning att betryggande åtgärder vidtagas för mobilisering av för Stockholms försvar avsedda luftförsvarsförband.

Såsom av det anförda framgår fann jag mig vid anmälan av 1942 års försvarsproposition böra förorda, att med uppförande av bland annat nytt kasernetablisement för Stockholms luftvärnsregemente finge anstå till tid efter femårsperioden 1942/47. Avgörande för mitt ställningstagande i denna fråga var, att förbandet utan väsentliga olägenheter i organisatoriskt hänseende syntes kunna tills vidare kvarstanna i sin provisoriska förläggning i f. d. Göta livgardes kasernetablisement i Stockholm, medan däremot beträffande vissa andra av 1941 års försvarsutredning föreslagna byggnadsföretag det framstode såsom oundgängligen nödvändigt för den nya organisationens genomförande, att företagen komme till utförande före femårsperiodens utgång.

*Departements-
chefen.*

Av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 7) framgår, att arbetet med genomförandet av 1942 års försvarsbeslut fortskridit relativt långt. För arméns vidkommande torde man sålunda vara berättigad antaga, att de byggnadsarbeten, som ingå i försvarsbeslutet med däri senare vidtagna ändringar, skola med vissa mindre undantag kunna vara slutförda i god tid före femårsperiodens utgång. Emellertid har av olika anledningar fråga uppkommit, huruvida icke nytt etablisement för Stockholms luftvärnsregemente redan nu bör komma till utförande. Denna fråga berördes av mig vid anmälan av propositionen 1944: 174 angående iståndsättande av vissa kasernetablisement i Stockholm m. m. I denna proposition gav jag uttryck åt uppfattningen, att ett nytt kasernetablisement borde under de närmaste åren uppföras för luftvärnsregementet. Riksdagen (skrivelse nr 383) framställde ej erinran häremot.

För uppförande av nytt etablisement för luftvärnsregementet talar bland annat, att de lokaler, till vilka regementet för närvarande är hänvisat, äro tämligen bristfälliga och ur hygienisk synpunkt delvis mindre lämpliga. I och för sig torde emellertid enbart av denna anledning en utflyttning av regementet inom den närmaste tiden icke vara motiverad. Av större betydelse är, att det ur allmän synpunkt befunnits önskvärt att i största möjliga utsträckning frigöra av försvaret disponerad mark i huvudstaden för civila ändamål. Av Stockholms garnison tillhörande förband äro Svea livgarde och Svea artilleriregemente under utflyttning till nya lokaler på Järnafältet. Sedan denna utflyttning ägt rum, torde hela Svea artilleriregementes och delar av Svea livgardes kasernområden kunna frigöras. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt beslut av 1944 års riksdag Svea livgardes nuvarande kasernetablisement fortsättningsvis skall disponeras för vissa mili-

lära staber och skolor m. m. Därest emellertid jämväl Stockholms luftvärnsregemente erhåller ny förläggning, frigöres hela f. d. Göta livgardes kasern-etablissemang, varvid förutom det egentliga kasernområdet ett betydligt större område öster och nordost om kasernerna ävensom vissa områden, som nu användas för övningsändamål, synas kunna i huvudsak ställas till förfogande. Vissa svårigheter föreligga att för närvarande beräkna storleken av de medel, som skulle kunna inflyta vid en exploatering av ifrågasvarande markområden. Att dessa medel avsevärt överstiga kostnaderna för anordnande av kasernetablissemang för Stockholms luftvärnsregemente synes vara uppenbart.

Av det anförda framgår, att en utflyttning av Stockholms luftvärnsregemente inom en nära framtid är ur många synpunkter önskvärd. Den av arméns fortifikationsförvaltning på mitt uppdrag verkställda utredningen rörande lämplig förläggningsplats för regementet har, såsom av det föregående framgår, resulterat i fyra alternativa förslag, nämligen förläggning till Tegelhagen på Järvafältet, Görväln cirka 2,5 mil nordväst om Stockholm, ett område söder om Ullnasjön cirka 2 mil nordost om Stockholm samt till Norrtälje stad.

Vad Tegelhagen beträffar vill jag till en början erinra om att enligt förslag av 1941 års försvarsutredning Göta pansarlivgarde skulle förläggas till denna plats, vilket förslag av mig biträdades vid anmälan av försvarspropositionen. Med hänsyn till den stora anhopningen av truppförband på och invid Järvafältet och med beaktande av att detta fält vore starkt begränsat till ytvidden samt att endast små möjligheter för dess utvidgning syntes vara för handen förklarade sig emellertid riksdagen önska ytterligare utredning i denna förläggningsfråga. Sedan dylik utredning verkställts, beslöt 1943 års riksdag, att Göta pansarlivgarde skulle förläggas till Enköping. De skäl som talade emot förläggning av Göta pansarlivgarde till Tegelhagsområdet göra sig i lika mån gällande i fråga om Stockholms luftvärnsregemente. Visserligen har ett luftvärnsregemente icke samma behov av vidsträckt övningsterräng som ett pansarförband, men å andra sidan har, sedan frågan om pansarlivgardets förläggning dryftades, beläggningen å Järvafältet ytterligare ökat i och med att beslut fattats om förläggande till Rådanområdet av infanteriets och kavalleriets officersaspirantskola. Även om obestriddligen vissa fördelar måste anses vara förenade med en förläggning av Stockholms luftvärnsregemente till Järvafältet — bland annat ur rekryteringssynpunkt samt med tanke på möjligheterna till sambruk med andra förband i fråga om sjukhus- och verkstadslokaler m. m. — finner jag mig av antydda skäl dock icke kunna förorda detta alternativ.

En förläggning av regementet till Görväln ställer sig ur kostnadssynpunkt så oförmånlig, att jag icke anser mig böra närmare ingå på detta förslag. En dylik förläggning ställer sig ofördelaktig även ur den synpunk-

ten, att avståndet från Görväln till regementets skjutfält vid Väddö är avsevärt.

Det s. k. Ullna området är i sistnämnda avseende lämpligare beläget. En olägenhet med detta alternativ, förutom de relativt höga mark- och byggnadskostnaderna, är att området är beläget i omedelbar närhet av Roslagens flygflottilj. Även om ställning ännu på intet sätt tagits till den av flygförvaltningen berörda frågan om övergång från sjö- till landbaserad av denna flottilj, synes det lämpligast att icke i flottiljens omedelbara närhet vidtaga sådana åtgärder på lång sikt, som kunna försvåra en dylik övergång. Vid ett genomförande av detta alternativ — liksom av Görvälnalternativet — torde därjämte vissa svårigheter i fråga om bostadsanskaffningen vara att förutse.

Norrtäljealternativet ställer sig vad beträffar anläggningskostnaderna fördelaktigast av de nu berörda förslagen, oaktat att därvid räknats med större kostnader för tygverkstad än i de övriga alternativen. Då Norrtälje i dyrortsavseende är C-ort, torde även de årliga kostnaderna bli lägre än vid genomförande av något av de övriga alternativen, vilka förutsätta löner enligt högre dyrt. I viss mån kan dock denna fördel komma att uppvägas därav att viss mindre utökning av förvaltningspersonalen kan bli nödvändig, beroende på att av taktiska skäl vissa mobiliseringsförråd kunna finnas böra kvarligga i Stockholm eller dess närhet. En beaktansvärd fördel erbjuder Norrtäljealternativet därutinnan, att avståndet till regementets skjutfält å Väddö endast blir omkring 4 mil. Möjligheterna till skolskjutning i den föreslagna förlägningsplatsens närhet äro enligt uppgift goda. En förläggning till Norrtälje medför å andra sidan vissa olägenheter. Sålunda är det icke otänkbart, att personalrekryteringen kan bli besvärligare än om förbandet förlägges närmare huvudstaden. Järnvägsförbindelsen mellan Stockholm och Norrtälje är icke särskilt god; järnvägen är smalspårig med relativt liten kapacitet. Däremot finnas goda landsvägsförbindelser. Avståndet till Stockholm är omkring 7,5 mil. För mobilisering av för Stockholms försvar avsedda luftförsvarsförband kunna, som nämnts, om regementet förlägges till Norrtälje, vidare vissa särskilda åtgärder bli erforderliga, som icke torde behöva vidtagas vid genomförande av något av de övriga förslagen. Efter noggrant övervägande av de olika alternativens för- och nackdelar finner jag mig böra giva mitt förord åt det av arméns fortifikationsförvaltning framlagda förslaget, innebärande att Stockholms luftvärnsregemente förlägges till Norrtälje.

Det av förvaltningen med stadens drätselkammare träffade preliminära avtalet innebär i korthet, att staden utan kostnad för statsverket ställer för regementets kasernområde erforderlig mark till förfogande ävensom att staden förbinder sig att — eventuellt genom expropriation — anskaffa mark för övningsområde, varvid kronan skall erlägga en summa motsvarande två

tredjedelar av vad staden visar sig ha erlagt för området, dock högst 150 000 kronor. Såväl det för förläggning föreslagna området som övningsterrängen äro enligt utlåtande av vederbörande myndigheter lämpliga för ifrågavarande ändamål. Arealen utgör sammanlagt, förutom i områdena ingående vattenområden, i runt tal 500 hektar. Staden ikläder sig vidare vissa garantier i fråga om bostäder för regementets personal. I samband med sitt erbjudande har staden uppställt vissa förbehåll rörande områdets disposition för den händelse marken framdeles skulle tagas i anspråk för annat ändamål än som övningsfält för Stockholms luftvärnsregemente. Då avtalet synes vara för kronan godtagbart, torde, därest riksdagen bifaller förslaget att Stockholms luftvärnsregemente förläggas till Norrtälje, det få ankomma på Kungl. Maj:t att i vanlig ordning godkänna avtalet.

För markförvärv synes i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag böra anvisas ett investeringsanslag av 155 000 kronor.

Den framlagda beräkningen rörande byggnadskostnadernas storlek måste av naturliga skäl betraktas såsom approximativ. Då det är önskvärt, att arbetena med det nya etablissemangets uppförande bedrivs i så skyndsamt takt som omständigheterna medgiva, vill jag föreslå, att för nästa budgetår för förläggningens ordnande anvisas det av fortifikationsförvaltningen äskade beloppet av 3 000 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i vanlig ordning fastställa byggnadsprogram.

I fråga om sättet för kostnadernas bestridande i vad avser kasernetablissemanget får jag erinra, att 1941 års försvarsutredning utgick ifrån att samtliga med Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet förenade kostnader, liksom även kostnaderna för ammunitionsfabrikens förflyttning från Marieberg, skulle, till den del de icke belöpte på markförvärv, till 50 % avskrivas med särskilda medel. Samma ståndpunkt intogs i propositionen 1942: 210. Riksdagen hade icke något att häremot erinra. De avsedda särskilda medlen utgöras av nettoinkomsterna från den av djurgårdskommissionen bedrivna exploateringen av Ladugårdsgårde, Johanneshov—Kvarnängen samt försvarets andel i Marieberg—Konradsbergsområdet. Till grund för denna anordning ligger tanken att utflyttningen föranletts av exploateringen av vissa militära markområden och att kostnaderna därför böra bestridas med anlåtande av exploateringsinkomsterna. Då luftvärnsregementets utflyttning är en förutsättning för fortsatt exploatering av ifrågavarande områden, synes det mig naturligt, att de härav föranledda byggnadskostnaderna avskrivas med anlåtande av nämnda särskilda medel. Med tillämpning av i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 1 och 2) angivna anslagsprinciper böra för detta ändamål medel upplagas å kapitalbudgeten såsom individualiserat anslag.

Avslutningsvis vill jag erinra att, såsom framhålles i den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 45, min avsikt är att i sinom tid föreslå Kungl.

Maj:t att igångsätta utredning rörande försvarsorganisationens utformning under tiden efter utgången av femårsperioden 1942/47. Denna utredning kommer givetvis att avse även frågan om luftvärnets omfattning. Emellertid har jag vid framläggandet av mitt förevarande förslag utgått från att för huvudstadens luftförsvar även i fortsättningen kommer att erfordras ett särskilt förband av Stockholms luftvärnsregementes storlek.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att Stockholms luftvärnsregemente skall förläggas till Norrtälje,

dels såsom kapitalinvestering i försvarets fastighetsfond, arméns delfond, till *Mark för övningsfält för Stockholms luftvärnsregemente* för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 155 000 kronor,

dels ock såsom kapitalinvestering i samma delfond till *Ordnanande av Stockholms luftvärnsregementes förläggning* för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Broberg.
